

Jannie zet het Afrikaanse kind in het zonnetje (1978)

Sieth Delhaas

Weerwoord, april 1978

Inleiding

In Abidjan, een stad in Ivoorkust, gelegen aan de westelijke punt van Afrika zit sinds een paar maanden Jannie van den Berg-Groen (25 jaar) op het kantoor van de Unicef als assistent-voorlichtingsdeskundige. Dat op kantoor zitten is alleen maar figuurlijk bedoeld, want als ze haar taak, het informeren van ons, publiek in de rijke landen, over de omstandigheden waaronder het kind in Afrika leeft goed wil doen, zal ze heel veel moeten reizen.

Verkenningstocht

Vlak voordat ze vertrok op de gure derde januari van dit jaar, praatten we met elkaar over haar nieuwe werk. Daarover kan ze eigenlijk nog niet veel vertellen, omdat er alleen maar instructies bestaan. Duidelijker komen uit de verf de drijfveren achter haar besluit te solliciteren op de advertentie van Unicef in februari 1977 en haar vreugde over de uiteindelijke beslissing dat zij de uitverkorene voor Afrika was na zeven lange maanden onzekerheid.

Foto: Frans van de Berg

Ze vindt zichzelf een enorme geluksvogel. Sinds ze in mei 1974 de School voor de Journalistiek verliet, heeft ze wat freelance werk gedaan voor verschillende kranten, meegewerkt aan een programma voor de NCRV-radio, met toch steeds in het achterhoofd 'Ik wil iets doen in het ontwikkelingswerk'. Dat betekende voor haar niet: uitgezonden worden als vrijwilligster.

Nee', verduidelijkt Jannie 'ik zocht het toch wel op het journalistieke vlak. Daarbij interesseerde Afrika mij geweldig, omdat ik het idee heb dat Afrika als ontwikkelingsgebied steeds belangrijker wordt. Hoe meer ik me er in ging verdiepen, hoe meer ik tot de konklusie kwam, dat je er niet over kunt schrijven als je er niet geweest bent. Ik kon me geen juist beeld vormen van de situatie daar.'

Na niet zo erg veel vijven en zessen, – haar man Frans zat toen zij haar journalistieke werk begon nog in militaire dienst –, vertrok het echtpaar met wat gespaarde centjes en een Volkswagenbus, in december 1974 naar Afrika. Met eigen ogen wilden ze zien hoe de mensen daar leefden. Ze trokken er ruim een jaar rond, het hele zwarte werelddeel doorkruisend.

Frans benutte zijn hobby fotografie om de artikelen die Jannie over hun belevenissen en ervaringen op hun avontuurlijke reis schreef, meer 'gezicht' te geven.

Geen bezittingen

Begin 1976, terug in Nederland was het verlangen om van ontwikkelingswerk haar journalistieke ‘specialisatie’ te maken alleen maar versterkt. Frans zocht een baan. Jannie had hier en daar haar rubriekjes, maar het bleef zoeken naar het goede werk. Het klinkt allemaal erg avontuurlijk, maar denkend aan de praktische kant van het leven wil ik toch wel weten hoe je zo’n onzeker leven leidt met een huis waar in Nederland allerlei regels voor bestaan, met je meubels en bezittingen die je toch zo maar niet achterlaat als je voor een jaartje het land verlaat.

Onverschillig is haar lachje niet, ik zou het liever onbezorgd willen noemen, als ze antwoordt: ‘Wij hebben niets! We hebben een flat gehuurd in Sliedrecht toen we terugkwamen. Die plaats lag vrij gunstig voor ons werk. We hadden wat oude spullen, het allernoodzakelijkste. Als je dan weg gaat heb je daar ook geen zorg om.’

Is dat akseptabel in onze Nederlandse samenleving?

Jannie aarzelt een beetje voor ze antwoordt: ‘Niet iedereen begrijpt het.’ En ik denk, dat dat wel zachtjes uitgedrukt zal zijn. De advertentie van Unicef in haar vakblad was helemaal wat zij zocht.

Nederland mocht ter gelegenheid van het voorlichtingswerk dat moet verricht worden als 1979 aanbreekt, het jaar door de Verenigde Naties uitgeroepen tot ‘Jaar van het Kind’, drie assistentvoorlichtingsdeskundigen leveren. Eén voor Azië, Latijns-Amerika en Afrika. Bij haar sollicitaties vermeldde ze haar voorkeur en kon die na haar reis ‘met redenen omkleeden’. In juli wist ze dat ze tot de 7 laatsten behoorde en eind september wist ze het zeker: zij mocht naar Afrika. En haar Frans ging mee. Die ging net zo mee als een vrouw die meegaat als haar man wordt uitgezonden.

‘Zo ging het bij ons andersom’, aldus Jannie. ‘Hij gaat in Afrika natuurlijk wel proberen zich nuttig te maken. Al wordt het dan ook geen betaald werk. Ik verdien genoeg voor ons beiden. Hij heeft het er in het begin wel moeilijk mee gehad. Van de buitenwereld vooral krijg je veel kritiek. We hebben samen een lange periode gehad om erover te praten. Tenslotte is die verhouding hier vreemder dan in Afrika waar we naar toe gaan. Daar kijkt men er niet van op dat de vrouw werkt en de man niets doet.’

Vorbereiding

Naast de hele santenkraam van voorbereidingen die er aan een verblijf van twee jaar in Afrika voorafgaat heeft Jannie in november nog een ontmoeting gehad op het hoofdkantoor van de Unicef in Genève waar ze ook de assistent voorlichtingsdeskundigen die door Unicef voor landen als Duitsland, Zwitserland en Nederland ter beschikking worden gesteld, ontmoette.

Zij brachten ons ons op de hoogte van alle ins en outs en wat Unicef precies doet’, vertelt Jannie. ‘Wat dat *Jaar van het Kind* nu is en wat onze taak daarin zal zijn. We hebben daar intensief over gesproken. Ook wat voor ideeën wij zelf hebben om onze opdracht uit te voeren. In mijn geval zal ik vanuit Abidjan ook informatie moeten geven over Benin, Opper Volta, Togo, Niger en Liberia. Dat wordt dus veel reizen. Maar onbekend is het nu niet meer voor mij.’

Leren van elkaar

‘Mijn werk gaat er voornamelijk uit bestaan dat ik voorlichting over de levensomstandigheden van het kind rechtstreeks doorgeef naar Nederland. Daarnaast gaan mijn ervaringen ook naar Genève waar ze vertaald en doorgespeeld worden naar andere landen in de wereld waar die voorlichting over Afrika nodig is. Ik ga me richten op de programma’s van ontwikkelingsprojecten die er zijn. Komt het kind daarin tot zijn recht, is zijn positie er beter op geworden of juist slechter, wat gebeurt er op medisch gebied, in het onderwijs, voeding en ondervoeding? En natuurlijk krijg ik vooral in de Sahellanden met het hongerprobleem te maken.’

Jannie ziet haar werk niet in de zin van het spelen op de sentimenten van het westerse publiek, dus niet dikke buikjes van kinderen laten zien en geld inzamelen. Het gaat om een betrokkenheid bij de leefwijze van de mensen daar, hoe dat gegroeid is, het koloniale tijdperk bijvoorbeeld, en onze leefwijze hier.

Jannie meent dan ook, dat wij ontzettend veel van de mensen daar kunnen leren: ‘De kinderen hier bijvoorbeeld, krijgen bergen speelgoed, kant en klaar gekocht, terwijl je daar juist ziet hoe de mensen allerlei dingen zelf maken. Autootjes van ijzerdraad en poppetjes van klei. Ze behoeven helemaal niet beklaagd te worden dat ze geen speelgoed hebben zoals onze kinderen. In die kant van de zaak zie ik ook een opdracht. Wij kunnen veel leren van hun persoonlijke houding, hun levenssfeer. De tijd die ze daar voor elkaar nemen. Neem nu eens zo’n begroetingsceremonie. Hier geef je hooguit een knikje als je elkaar op straat tegenkomt. In een flatgebouw ken je elkaar niet. Zo’n begroeting daar duurt wel vijf minuten. De hele ceremonie zie je overal uitgebreid plaatsvinden. Daarom hebben de mensen ook meer persoonlijk contact. Dat ontbreekt hier. Die klacht hoor je ook van Surinamers die hier zijn komen wonen en dat geloof ik onmiddellijk.’

Bewust leven

Kinderen zijn de volwassenen van morgen, redeneert Jannie en daarom is ze beslist van plan iets te gaan doen met onderwijsprojecten in het kader van ‘het Jaar van het Kind’.

‘Als je de kinderen hier nu begrip bij kunt brengen hoe bevoorrecht ze zijn dan gaan die in de toekomst misschien anders denken en leven. Heel veel ouderen tonen wel begrip maar gaan toch door met hun eigen leven.

Er zijn maar weinig mensen die hun consequenties trekken uit wat ze zien en horen over de levensomstandigheden in de arme landen. Misschien dat je door goede voorlichting op den duur een stemming kweekt waardoor de bereidheid ontstaat daadwerkelijk te helpen.’

Dat het leven anders kan en toch aantrekkelijk blijft, hebben Jannie en Frans zelf ondervonden en zij zullen ook nu hun leefgewoonten weer richten naar de mensen om zich heen zoals ze op hun vroegere reis al deden, ondanks het dikke salaris dat Unicef Jannie voor haar werk betaalt.

Jannie: 'We hebben ons er zelf over verwonderd waar je al niet zonder kunt op zo'n reis. De mensen om je heen hebben het niet, ze hebben er geen geld voor. Wij konden toen wel van alles kopen, maar je laat het gewoon, omdat je het gebrek van de mensen om je heen ziet. Alleen als we jarig waren stonden we onszelf toe een flesje wijn te nemen of een stuk kaas te kopen. We zijn door die reis een stuk bewuster geworden.'

We hebben het gehad over ouders en over kinderen in het onderwijs die voorgelicht gaan worden. Ik breng onze eigen Weerwoord-lezers ter sprake.

Valt de oudere jeugd helemaal buiten al die voorlichtingscampagnes?

Jannie: 'Eerlijk gezegd heb ik helemaal geen ervaring met jeugdige lezers. Ik weet ook niet of je die apart moet benaderen. Ja, het is wel zo dat zij nog eerder dan de jonge kinderen de volwassenen van morgen zijn'.

Ik wens Jannie een goed reis en ze stemt er graag in toe om binnenkort vanuit Ivoorkust voor 'Weerwoord' wat te schrijven over hoe de oudere jeugd leeft in het zwarte werelddeel. Of hun toekomstmogelijkheden veel overeenkomst vertonen met die van ons.